

Motion till riksdagen

1987/88:So13

av Lars Werner m. fl. (vpk)

med anledning av prop. 1987/88:147 om tvångsvård
av vuxna missbrukare, m. m.

Svensk socialpolitik har fått gå en lång och mödosam väg från ett auktoritärt och klassförtryckande tillstånd fram till en ordning, där humanism och demokrati fått en rimlig plats. Denna utveckling har varit en av svensk arbetarrörelses stora politiska landvinningar under 1900-talet. Med den nya socialtjänstlagen fick det nya synsättet sitt första officiella genombrott i socialtjänsten.

Den politiska reaktionen har inte försummat någon tid, då det gällt att bekämpa och förtala socialtjänstens nya inriktning och grundidéer. Reaktionen drog också fördel av den snåla ekonomiska politik, som under 80-talet drabbat kommunerna.

Socialtjänstlagens anda har burits upp av en bred och aktiv opinion inom arbetarrörelsen och inom den socialpolitiska forskningen. Den sociala reaktionen kunde därför inte erövra folkrörelserna. Den skaffade sig i stället stödjepunkter via beslutsfattare i höga positioner inom departement och andra centrala instanser. Dessa etablerade ett samarbete med små, social-konservativt inriktade föreningar och grupper. Propositionen är en produkt av denna utveckling, snarare än av några verkliga studier, erfarenheter eller genomtänkta analyser.

Vpk:s skäl för att avvisa propositionen

Propositionen måste i sin helhet förkastas som helt stridande mot arbetarrörelsens och socialismens människosyn och som en eftergift för åsikter, representativa för arbetarrörelsens fiender.

De främsta skälen är följande:

Inriktningen och klimatet inom socialtjänsten kommer att påverkas negativt. Ytliga, auktoritetsbetonade synsätt kommer att få ökat spelrum, vilket strider mot lagens ursprungliga idé. Strävan efter verklig kunskap om människor och deras problem kommer att hämmas. Förakt för svaga, utslagna och missbrukare kommer att få näring.

Missbrukssituationen ger inga som helt hållpunkter för propositionens förslag. Drogmissbruket ökar inte. Däremot har en del missbrukare drabbats av den hårdare inställningen i fråga om socialt stöd, liksom av den absurda bostadssituationen, något som givetvis försämrar deras levnadsförhållanden. Men allmänt har, i spåren av socialtjänstens metodutveckling, ett nytt

förtroende börjat växa fram mellan socialtjänst och klienter. Att i det läget göra ett grovt överslag tillbaka i tvångsvårdstänkandet, är djupt skadligt.

Behandling av vuxna människor kan inte på något rimligt sätt försiggå under tvång. Tvånget förhindrar verkliga personlighetsförändringar och hämmar individens djupare förmåga till ansvarstagande. Den mobilisering av klientens personliga resurser, som är ett grundläggande mål i all seriös behandling, kan inte ske under så tvetydiga förhållanden som ett vårdtvång innebär. Särskilt allvarligt är detta mot bakgrund av den stigande insikten att många svåra missbruksfall har sin grund i djupa och komplicerade inslag i den psykiska utvecklingen och strukturen. Att behandla denna typ av störningar och lidanden är närmast omöjligt. Tvånget är över huvud ett närmast irrelevant moment i en behandlingssituation.

Förslaget försvårar uppsökande verksamhet, liksom också missbrukares benägenhet att själva söka kontakt. Detta kan få särskilt negativa verkningar när det gäller missbrukargrupper med stor benägenhet för döljande och undflyende. T. ex. missbrukande kvinnor får det svårare.

Förslaget är ett hot mot de medborgerliga fri- och rättigheterna. Ett socialt tvång på sex månader är en mycket drastisk form av frihetsberövande. Det motsvarar strafftiden för ganska allvarliga brott. Det kan sättas i fråga om en så lång sammanhängande tidsperiod är förenlig med grundlagen.

Förslaget är ett hot mot rättssäkerheten. Rekvisiten är svävande och lämnar utrymme för en godtycklig praxis. De skulle svårligen godkännas inom kriminallagstiftningen. I socialt arbete borde de vara bannlysta.

Förslaget innebär ett brott mot principen om att tvång skall vara ett akuttvång. Vad som här föreslås, är ett förvaringstvång och ett behandlingstvång.

Förslaget är ett exempel på klasslagstiftning. De som kommer att drabbas är de redan socialt missgynnade och stämplade inom företrädesvis arbetarklassen. Ju sämre förutsättningar man har att försvara sig, desto större är risken att drabbas av denna typ av tvång.

Förbättra och utveckla socialtjänsten i stället

Vpk accepterar inte något steg tillbaka i den socialpolitiska utvecklingen. I stället för att följa socialministerns destruktiva linje, måste socialtjänsten utvecklas på ett skapande och konstruktivt sätt i samma anda, vilken präglar det tidigare reformarbetet. I stället för att laborera med tvångsrekvisit, bör ett program läggas upp för att förbättra och utveckla socialtjänsten. Huvudpunkter i ett sådant program bör bl. a. vara:

1. Socialtjänsten skall ges förstärkta resurser för att aktivare än nu förebygga och avhjälpa social utslagning. På i princip samma sätt som inom hälsovården skall det offensiva och förebyggande stå i förgrunden. Så minskar man på sikt frekvensen av svårare utslagnings- och missbruksfall.

2. Socialtjänsten skall särskilt beflita sig om förtroendet mellan sig och de människor den skall stödja och hjälpa. Detta förtroende är särskilt betydelsefullt i de svåra fallen, men också för att t. ex. ungdomar skall våga att själva ta kontakt. Målet skall vara att människor med problem själva i ett tidigt

stadium skall finna det naturligt att ta kontakt. Tvång inom socialtjänsten skall minimeras och vara enbart ett akuttvång.

3. Socialtjänstens metodik och behandlingsresurser skall utvecklas och förfinas. Det skall ske på grundval av en fördjupad vetenskap, som utgår från en helhetssyn på människan, och som bygger på en demokratisk människosyn och en medveten jämlikhetssträvan som mål för det allmänna samhällsarbete.

4. Lika väl som hälsovården behöver socialtjänsten ökade resurser ekonomiskt och i form av kompetens. En omfördelning från de parasitära delarna av finansvärlden och till socialpolitiken är ägnad att både göra samhället mer civiliserat och förebygga en utslagning som också rent ekonomiskt alltid är en förlust för samhället.

Mot. 1987/88
So13

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår proposition 1987/88:147,
2. att riksdagen hos regeringen begär ett ramprogram för socialtjänstens utveckling, byggt på de humanistiska och demokratiska principer som tidigare reformarbete utgått från.

Stockholm den 20 april 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Jörn Svensson (vpk)